

MAGYAR KURIER

Bétsből, Pénteken, October' 8-dikán 1849.

Északi Amérika.

Az innen jövő tudósítások nagyon haborus abrázatot vettek fel. Wasling tonból így irtak Aug. 9-dikéről: — „A Spanyol tudósításoknak megérkezésétől fogva ármadánknak néhány osztályai porantsolatot vettek, hogy a' Floridai határok felé vegyék útjokat. A' Canadai határokfelé is ránkivül való készülétek szemleltetnek; a' tengeri készülétek kettőztetve folytattatnak; minden harárainkra Inzsinörök küldettettek, hogy azon pontokat kijegyeljék; a' hol oltalmazó készülétek kívántatnak; végezetre a' Buenos-Ayresi és Veneczelai Szabad Státutok' Agensei, ha még éppen közönséges hivatali módon meg nem esmertetnek is, de egyéb éránt már legelőkelőbb Státustisztjeinkkel vannak gyakran egygyütt.“

Hasonló hadi hangon beszélnek a' Ney-Yorki Ujságlevelek: — „Azolta Gyszollnak ezek) hogy a' mi Hornet nevű hajónk Radiksából a' Spanyol Királynak a' Floridákat illető Kötés éránt való akarátjának kinyilatkoztatásával ide megerkezett, gyakortavaló Cabinéti tanátskozsókat tartanak az Elöltül és a' Külső Minister; 's valamint Florida, úgy Canada felé is fegyveres seregeknek mozgását lehet észre venni. Az Anglusok is erőssíteni kezdettek Montreal várát.

* * *

Az Északi Amérikai egygyesült Státusoknak három oly nevezetesebb nagy folyó

vizei vannak, mellyek általa' külömbkülömb tartományok között való közösülés fenntartatik 's a' belsökereskedés folytatatik, 's naponként nagyobb meg nagyobb virágzásra emektetik, melyben legnevezetesebb környülállás az, hogy ez a' véghe tetlen távolságokon fennálló közösülés és kereskedés, mar most majd tsak gözhajók által folytattatlk. Ezen három főbb vizek, *Mississippi*, *Ohio*, és *Missouri*. Az a' sebesség és bátorság, mellyel ezen gözhajók a' leg nagyobb rohanással folyó vizeken felfelé mennek, oly betsesekké tette őket, hogy itt már alig lehet más nemű hajókat látni. A' Mississippi vizén való út Új-Orleanstól fogva ~~Pittsburg~~, melly az Ohio mellet fekszik, 2680 Anglus mértföldet teszen, 's ennek megtételére eddig a' közönséges módon, lapátok és vitorlák' segedelmével evező hajóknak, hat hónapok kívántattak; a' gözhajóknak pedig már most nem kívántatik egy egész hónap; elég 22 vagy legfeljebb 25 nap. A' Mississipin és Ohion most 35 gözhajók járnak le 's fel, mellyeknek egyszeri terhe mind együtt 7259 tonna. Mostanában még 30 ilyen hajók vannak építő mivhelyen, mellyekre mindegygyüt 6998 tonna tereh fog felférni. — Még eddig tsak hét gözhajót ért ez vagy ama' szerentséllenség.

Az emberek' száma ezen egygyesült Státusokban az 1786-dik esztendőben 4,000,000-ra telt, most telik 10,500,000-ra. Ha a' jövődő 80 esztendők alatt is ily mértékben nevededik népe-

déssek (mint ezt nem is lehet fel nem ten-
ni) így ugyan ezen Státusokban az 1844-
dik esztendőben 21 millióra, 1869-ben
42 — 1894-ben pedig 84 milliókra fog
ruenni a 'lakosok' száma. — Vannak azon-
közben, kik úgy ítélnék, hogy, ha
egyszer a' Déli Amerikai Szabad Státusok
állandóságot kaphatnak, azután nem fog-
nak az Északi Amerikaiak oly nagy mértékben
népesedni, mint addig, azért, hogy az
Európából Amerikába folyó
lakosok, kivált ha a' több Déli Amerikai
Szabad Státusok is oly *Liberális* Consti-
tuztiót fognak felvenni, mint Buenos-Ay-
vesről irtuk, ezen-túl több felé fognak
oszlani. Eddig nagyobbadon mind tsak
Északi Amerikába mentek és telepedtek-
meg.

Nagy nevet fog magának szerezni az
Északi Amerikai egygyesült Státusoknak
mostani Elölülője Monroe, ha azt
véghez vitetheti, pedig jó remétség kezd
lenni hozzá, a' mihez nem régen nagy
készülettel hozzáfogatott, t. i. hogy a'
Missouri, ~~Fallenstone~~, és Columbia vi-
zket egymással úgy öszetsatolja, hogy
az Atlanticum tengerről egyenesen lehes-
sen a' Csendes tengerre menni, melly
esetben Columbia vizének torkánál egy
nagy keresedő város épittödvén, az Északi
Amerikaiak' kereskedésének útja China
felé egészszen megváltozna 's nagyon
megrövidülne.

* * *

A' Londoni *Morning - Chronicle*
egy levelet közöl, melyben az 'Északi
Amerikaiak, Spanyolok és Anglusok kö-
zött a' Floridák miatt fennforgó egyenel-
lenkedésre nézve, ilyen megjegyzésre-
méltó elmékedés hozattatik - le a' mi
időnkbeli Historiákból: — „Valami tiikos
Kötésről, melyben Spanyolország arra kö-
telezte volna magát, hogy északi Amé-
rikai tartományai közzül egygyet is sem-

mi idegen Hatalmasságnak által nem en-
ged, sokat beszélnek. Ha ez így van,
'Angliának nem lett volna szüksége arra,
hogy mostanában a' Floridák által enged-
tatése ellen protestáljon; tsak a' kíván-
tatott volna, hogy Spanyolországot eme'
Kötésre emlékeztesse.“ — Valósággal ta-
lálatnak is (ezek már a' *Morning Chro-
nicle*' szavai) 'Angliában sok hiteles em-
berek, kik azt erőssítik, hogy a' Flori-
dákat illető Kötést, mellyet nem régen
Ritter O n i s szerzett vala *Washington-
ban*, a' Spanyol Udvarsoha éstelyességgel
nem ratifikálhatja. Ide járult végre
az a' fenyegetődzés, hogy Anglia tudtá-
ra adatta a' Spanyolországlószéknak, hogy
ha a' Floridákat tsakugyan által talál-
ná engedni az 'Északi Amerikai Státusok-
nak, ő Cubát azonnal meg fogja rakni
'Anglus katonákkal. Ez a' villongás már
az Angliai Parlamentumban is elő for-
dult (tavaly), és mérges öszszeszollalko-
zásokra adott alkalmatosságot. Valóság-
os, hogy mi által nem láthatjuk, mi von-
hatta volna el Angliát azon politikától,
melly szerint 1808-ban a' maga 'Agense
Morier úr által oly nyilatkoztatást ter-
jesztetett Washingtonban az Amerikai or-
száglószék' alejébe: Hogy, ha előbb
vagy később a' Floridáknak urat kellene
változtatnia, azokhoz Angliának éppen
olyan jussa lenne, mint az Északi Amé-
rikai egygyesült Státusoknak — melly
nyilatkoztatásra az akkori Elölő Mad-
dison, azt válaszlotta: Hogy az Améri-
kai Státusok soha meg nem fogják az en-
gedni, hogy a' Floridák valamelly más
idegen Hatalmasságnak kezére jussanak.
A' *Seminoles* nemzet ellen való hada-
kozás siettető eszközül szolgált az Amé-
rikaiaknak arra, hogy annál hamorabb
megmutathassák, hogy ők a' Floridákat
semmi más idegen Hatalmasságnak kezére
jutni nem engedik, minthogy a' *Semin-
olesek* ellen való hadakozásnál fogva

oda egyszer beülvén, már nem egy könnyen engedik onnét magokat kikergettetni. Az Amerikaiak azt kívánták Spanyolországtól, hogy fizesse meg nekik, a' mivel régen adós. Spanyol ország nem fizethetett egyébbel a' Floridákon kívül. Hát akarja - é még is 'Anglia kényszeríteni Spanyol országot arra, hogy régi ígéretét tartsa - meg? 's fénn - áll - é ezen ígéret valósággal? Az idő fogja megmutatni. A' dolognak minden esetben kedvezően következései lehetnek" — sőt hogy tsaknem egész bizonyossággal lenni is fognak, elég nyilvánvalósággal bizonyítják azok a' feljebb említett hadi készsületek, mellyek valámint az 'Északi Amerikaiak' úgy az 'Anglusok' részéről is tétetletnek.

N a g y B r i t a n n i a .

Az utóbbi levelek szerint még a' mult hétfőn nem érkeztek volt meg Betshe Londonból az arról való tudósítások, hogy az a' népszendülés, a' melly Paisley nevű mezővárosban Sept. 11-dikén kezdődött, 's későbbre Glasgowba is bekapott, miként végződött. Itt következő ezen lármákról szolló tudósításoknak summázatja Sept. 11-dikétől fogva 14-dikéig (ezen napot is befoglalva): — „Paisley nevű mezővárosban gyűlést akarván a' néptartani, azt a' Magistratus meg nem engedte, a' zászlókkal való járást pedig különösen megtiltotta. A' nép ezen tilalomnak nem engedelmeskedett, sőt Glasgowból is sok Reformálók kimenvén oda, katonai sorokat formáltak 's zászlókkal és muzsikáló karokkal le 's fel járván, végezetre 8 zászlót az oratori alkalmány körül, melly a' Manchesteri történetekre nézve fekete posztóval volt bevonva, felszurkák. Az Orátorok is fekete öltözetben jelentek-meg. Az egész gyűlés valami 12,000 emberekből állhatott. Az Orátorok minnyájan a' Manches-

teri véres öldöklésekről tartottak beszédeket. Itt is jóvállások határozottak-meg, mint ezen tárgyra nézve az egyéb gyűlésekben is mindenütt. Végezetre Hunt-hoz is intéztek egy köszöntő irást. Azonközben nem tudni mi okból, hirtelen lármátámadván, a' zászlóhordozók mind elszaladtak, de ezekbe vévén, hogy tsak vala láрма volna, ismét megjelentek a' zászlóknál, 's az Orátorok által lepirongattattak. Még eddig tsandesen folytak mindenek, hanem vége lévén a' tanátskozásnak, 's a' Reformáló sokaság zászlósan és muzsakával 's katonai sorral Paisleybe beléptetvén, azt parantsolta a' Magistratus, hogy a' lobogó zászlók tüstént dugattassanak - el 's az emberek mind takerodjanak haza. Nem telyesítvén a' nép a' Magistratus' parantsolatját, a' politziai katonák a' zászlókat elvették, melly után egész estvig meglehetősen tsendesség volt; hanem 9 és 10 ora között a' nép ismét tolongani kezdett, a' Tanáts' és Politziai Tisztség' házáinak ablakait beverte; így tselekedett két Kortsmárosoknak ablakokkal is, kikről tudta, hogy a' Politziai katonák között szolgálnak. A' láрма reggeli 3-madfél oráig tartott, a' midőn, leginkább annak hallására, hogy Glasgowból katonák közelitének, a' nép elszéledett. Ezek szombáton történtek. A' körekezett vasárnapon (12-dikben) ismét elkezdődött a' tolongás; a' Magistratusi személyek, kik magokat az után mutatták, vagy a' templomba mentek, kifütyöltettek. Eljövén az este a' lármázás nagyobbodott; sok személyek kövel meg hajgáltattak és rutul megsebesítették, úgy hogy nem volt mit tenni egyebet, hanem a' támadási Aktát el kellett olvasztetni 's a' katonaságot ismét segítségül hívni, melly a' tsendességet a' nélkül helyreállította, hogy hardott volt volna, pedig köösső által köszöntetett a' néptől.

Sept. 13-dikán oly hír érkezvén Glas-

gawból Edinburgba, hogy ott nagy lármát ütött volna ki, innen azonnal Huszárság küldetett odá. Azoközben oly hírfutamodott-el, hogy a' nép a' fogházakat feltörte, a' foglyokat kibotsátotta 's a' katonaságot is visszaverte volna. De talám Paislayt Glasgowwal zavarják itt össze a' tudósítók. Ott Paislayban volt nagy láрма Sept. 13-dikán. A' katonáknak ismét ki kellett állani, 's a' zűgás a' helyett hogy tsendesedett volna, nevededett. Estve a' támadási Aktát felolvasták, 's hogy a' lármázók azzal ne menthessék magokat; hogy nem tudták hogy felolvastatott volna, egy nagy táblát hordoztak széllyel a' népközt mindenfelé, melyre a' volt irattatva, hogy a' támadási Akta fel van olvastatva. A' Biro egy tsapat katonaság előtt az utzán megindulván, a' sokasághoz beszédet intézett, és szép szóval intette az eloszlásra. A' békességnek megháborításáról emlékezvén a' Biró, felkiáltott valaki a' sokaság közzül: Hogy, de hát ki rontotta meg legelőször a' békességet? Nem az 'é, a' ki azelőtt elvette; 's közzülűnk sokakat elfogdosztatott, a' kik senkit se bántottak. — Végre tsakugyan be kellett vágni a' katonaságnak, minthogy a' néptelenség nem akart eloszlani. — Ugyan ezen napon (13-dikban) Glasgowban is elkezdődött a' láрма, minelutánna a' katonák onnét Paisley-be az ott folyó lármának letsendesítésére küldettettek volna. Tsak a' katonáknak visszaérkezésével állott ismét helyre a' tsendesség, de tsak azután, minelutánna a' katonák itt is kö-össövel köszöntödték 's a' támadási Akta itt is felolvastatott volna. A' katonaság ugyan ezen lármákban mindenütt nagy mérséklettséggel viselte magát, 's nem sok embert sebesített-meg, hanem az okozott több veszedelmet, hogy a' lármázók a' lámpósokat az utzákon mind összetörték, 's azon házaknak ab-

lakaikat, a' hol gyertya égett, mind behajgálták. Valami 100 emberek fogságra vitettek, de tsak valami 40-vent tartoztattak-le, a' többit elbotsátották. Em Ezek keményen meg fognak büntetelni, minthogy itt a' katonaság jó rendet tartván a' támadási Aktának felolvastatása után egy óra mulva fogdosta-el az engedetleneket; itt pedig *Capitalis* büntetésekszik az oly ember, ki a' támadási Aktának felolvastatása után egy óra mulva összetsoportozva találtaik.

Résőbbi levelek szerént végezetre mind ezeken a' lármás helyeken helyre állott volt a' tsendesség, hanem előrevigyzásból, minthogy egész Skotziában tsak két gyalog és két lovas Regimentek találtattak őrizeten, tsakugyan jónak találta az Osszáglószék Portsmouthbol még két gyalog Regemenseket hajóra ültetni és Leithbe vitetni.

* * *

Summázat a' Londoni Ujságokból; — *A Statesman* erőssíti, hogy a' Bristol, Birminghami, és Leedsi Reformalók meghívták Huntot, hogy az ő nemsoká tartandó nép gyülesciken jelenyen-meg, de nem tett nékiek ígérletet, így mentvén magát: — „Lehetetlenség hívástokat elfogadnom, minthogy mostantól fogvást minden időmet a' Manchesteri gyalázatos gyilkosságok' okozónak törvényes üldöztétessekre akarom fordítani. Ha minden Anglusok össze nem tsatolják magokat, hogy minden cszekeket, crejeket és tehetségeket ezen czélnak elérésére fordítsák, így minden tulajdonjok, életjek és szabadságok, a' katonai erőszakos Uralkodásnak zsákmányává fognak lenni.“

Bennet és *Sir Burdett*, a' Parlamentum két esmeretes tagjai, feltették magokban, hogy útjokat személylyesen Manchesterbe vegyék, és ott helyben min-

den történeteket pontosan magok meg-
vizsgáljanak.

A' Times írói azt mondják, hogy meg kell annak vagy egy vagy más módon csni, hogy a' Lankasteri Törvény-
szék azon indító okokat kinyilatkoztassa, a' mellyekre nézve ő minden vádolási fel-
adásokat, mellyek a' Manchesteri törté-
netekért a' Polgári katonaság ellen ő e-
lejébe vitettek, visszazavetett. Ezen
Times és a' Morning-Chronicle sok féle
nevezetes történeteket hordanak-fel, mint
a' mellyek mind a' Manchesteri népgyü-
lésen fordultak volna elő. — „Corri-
gan nevű Polgárkatoná (így szólnak
ezen levelek) azzal vádoltatik, hogy bi-
zonyos Holt nevű emberen tsak gondolatlan elvetemedésből oly vágást ejtett
kardal, hogy kevés napok alatt meghalt
miatta. Egy más Polgárkatoná, Gilman
nevű Manchesteri idős kereskedő urnak,
ki tsak újságlátás' kedviért ment vala ki
házából, a' kalapját fejeéről leütvén, mi-
kor az öreg, a' kalapját fel akarván venni,
lehajlott, akkor ejtett egy megtehetős
sebet a' fején. Egy harmadik Polgárka-
tona egy aszszonynak a' ki gyermekét a'
mejjén tartotta, néki vágatván, az asz-
szony a' gyermeket elejtette, 's mikor le-
hajlott volna, hogy felvegye, akkor vá-
gott hozzá a' Polgár, de szerentsére az
aszszony ruhájába megakadt a' kardja,
's több offélék.“ — Ezen 's több ilyen
történeteket hordván-fel a' Times, azt
mondja, hogy ő nem láthatja által, mi
okon vethette a' Lankasteri Törvényes-
szék ezen vádakát vissza, 's ezen okok-
rol mendja, hogy mind ezeknek vagy egy
vagy más módon még idővel ki kell nyi-
latkozni.

A' Régens Princz Sept. 17-dikén a'
Királyi György nevű tsajkán Ports-
mouthból a' tengerre kivezett, és tiz
napot szándékszik ott tölteni. — Ports-
mouthban mind ez ideig tilalmazta a' Pol-
gármester népgyüléseknek tartatását: ha-

nem, mint most írják, ezen tilalmazás
mellett is öszsze akar gyűlni a' nép. — A'
Leeds körül fekvő helységeekben még
most is gyakran tartatnak afféle, de tsak
kissebb számú népgyülések, mellyekben
a' tanátskozás' tárgya még mind tsak a'
Manchesteri gyűlésnek vérontással törté-
tént széllyel kergettetése.

Glasgowban Sept. 14-dikén ugyan már
ezen újabb tudósítások szerint is hely-
reállott volt a' sendesség, hanem Pais-
leyben még ezen napon is be kellett a'
Huszároknak a' sokaság közzé vágni, melly
oly célzással gyűlt volt öszsze, hogy
az előbbeni napokon elfogattatott embe-
reket kiszabadítsa.

A' Carlisle tudósítások szerint,
mellyek Sept. 18-dikán indultak, ott még
ekkor is folytatták a' béketelen emberék
a' város környékein az éjjelenként va-
ló öszszegyölekezést, 's magokat a' Ré-
gens Princztől kijött Proklamatio ellen
is fegyverben gyakorlották. A' Gyökeres
Reformálók már nem is titkolják azt, hogy
efféle fegyverben való gyakorlási gyűlé-
sek tartatnak; azt mondván, hogy nékiek
népzendüléshöz kell magokat készen tartani,
's ők nem akarnak készületlen talátatni.
Ilyen Gyökeres Reformálók Carlisle
városában néhány százan talátatnak, 's
ha magokat az északi Grófságokkal, a'
hol most a' pezsgések uralkodnak, egy-
gyesithetni fogják, jó számú eltökélt
emberekből álló sereget fognak tenni —
's mintnogy Carlisleben nagy fegy-
veres és puszkaporos magazium van,
tehát ezt nagy gondal őrizteti az Ország-
lószerék.

* * *

A' mit ezen újságnak' kezdetén a'
Washingtoni és Ney-jorki tudósítások
után az Északi Amerikai nagy hadi ké-
születekről irtunk, a' Londoni Ministe-
riális Kurir is nagyon kezdi valóságosítani,
így szollván Sept. 17-dikén költ levelé-
ben: — „Tegnap levelek érkeztek meg

Londonba *Charlestownból*, mellyek, csak 23 nap-ot töltöttek az útban. Ezek szerint Északi Amerikában mindenféle készülétek tételnek arra az esetre, hogy a' hadakozás el talál kezdődni. A' hadi hajók minden kikötőhelyekben kivevéshez készíttetnek; a' hadi és tengeri Ministeriumoknak Cancellariájikban nagy tüzzel foly a' munka. Úgy látszik, hogy a' közönség nagy kedvet mutat a' hadakozáshoz. A' kereskedés' tsatornáji mind bedugultak 's a' népet az a' reménség táplálja, hogy ha a' hadakozás el talál kezdődni, sokkal nagyobb boldogság fog uralkodni, mint így uralkodott."

Spanyol Amerika.

A' Venecuellaiakról megvallják a' legújabb tudósítások, hogy nagyon iparkodnak. Most azt a' tsapást ejtette a' Spanyolokon Generális Urdaneta, hogy tengeri ütközetre kerülvén a' dolog, a' Spanyol hajós seregnek megverettetésével végződött a' verkedés, melly után a' nevezett Insurgens vezér' seregei, mellyek *Margarita* szigetéről jöttek vala, Barzelonától nem messze ~~Pezúto~~hoz lészálottak. Émellett Tygris nevű Spanyol *Briggs* az Insurgensek zászmányává lett.

Az Anglus újságlevelekben egész Bülletinhagon beszélik a' Euenos-Ayresi tudósítások, hogy melly nagy készültket tesznek ott a' hadikból odakészülő nagy expedízióknak fogadtatására. A' város körül több sántzok készíttetek, 's henn a' városban is sántzok építtetek; a' házak ajtái és ablakai berakattatnak, 's mint-hogy ott a' házak' fedeleji laposak, tehát a' házakközt való közösülés a' házak' fedelein tartatik-fenn. Ezen intézetek aravalók lesznek, hogy a' tsatázás az ellen ségnek a' városba lejendő berontása után henn a' városban is folytattathassák. Itt minden ház olyan, mint egy bástya; árkok és sántzok készíttethetnek mellettek; a' falai olyanok, hogy se tűz sé golyobis nem árt nékiek; a' főbb utzákra ágyuk

szegeztetnek-ki. A' fellegvár is ily módon erőssíttetik; henn a' városban 15,000 gyalog katonák lesznek őrizeten, a' város körül pedig 10,000 lovasok fognak logerezeni. Telegvárok állíttattak-fel, 's a' La Plata torkában messzszire bé a' tengerig állíttattak-ki a' strázsahajók. Az aszszonyok, gyermekek 's a' tsatázásra nem alkalmazatos öregek, minden-féle többő vagyonaikkal az ország' belső részeire küldetettek. — Generális *Belgrano* a' Constitútiót a' táborban kihirdettévrén, azt a' fegyveres nép nagy örvendezéssel fogadta. — Lord *Cochrane* Perunak Guanapo nevű városától 70,000 Píasterekből álló hadi adót vévén-fel, minden alatta szolgátó hajós fevényeknek, kik közt 850 Anglusok találattak, 100 Píastereket adott, mint zászmányt. Tölle nagyon félnek a' Spanyol hajósok; nem merik megtámadni, 's több effélek."

Spanyol Ország.

A' *Madridból* Sept. 14. dikén indult tudósítások szerint, *Leon* szigetén kevés napok alatt nagy erőre kapott a' ~~Sárga Hideg~~. Aug. 15. napjától fogva 20. dikáig 106 ember ölt-meg, 302-ten ki gyogyultak belőlle, más 723 man elk' plák. Aug. 20. dikától fogva pedig 31. dikéig, meghaltak benne 345-ten, kiogyultak belőlle 663-man, alkopták 1313-man. Hogy ily hirtelen ily nagy erőre kapott a' szegénység közt uralkodó nagy inségnek tulajdonítják, a' kik közt ez a' betegség legjáróvány'eb. Hogy a' környéki helységekre is kikapott, az okozta, hogy későre vették észekbe az orvosok, hogy milyen talajdonságú betegség legyen. *Hadikban* és *Puerto-Santa Mariában* ugyan még nem kegyetlenkedett oly nagyon mint *Leon* szigetén, de ott is lehetett valóságos jelét látni nem csak az, ispotályokban, hanem a' lakosoknak, házaiknál is. *Leon* szigetén Sept. három első napjain 192 — 4-dikén pedig 57 embereket ölt-meg ezen hideg.

Hazai Dolgok és egyéb Toldalékok.

Magyar Ország.

Soprony Sept. 20.—Augustus' utolsó, és September' első napjaiban tartattak a' Cath. Gymnasiumban a' szokott Fő Próbátételek. A' mellett, hogy a' rendszert dőadatott Tárgyakban minden Classisok dicséretes előmenetelt mutattak: a' Tanulók Fő Tiszt. Fejér György Fő Director Urnak bölts rendelkezéséhez képest a' Stílusnak külömb külömbféle nemében készített tulajdon dolgozásaikat is előterjesztették, mellyek között Virág és Grainer Ifjak' deák, és magyar Versezetei megérdemlik, hogy említessenek. Szép volt hallani azt is, hogy a' Syntaxislak akár mellyik kérdőnek felkérésére deák periodosokat, és epistolákat *improvisálva*, és még is helyesen tudtak mondani. Az első Próbátételek után a' Gymnasium Odeumában némelly Drámák adattak.

Az újabb időkeli Tudós Nevelők fizeszegetés alá vették azon kérdést is: hasznos legyen a' Tanuló Ifjúság által Theatromi Darabokat játszogatni? Némelly egyes Olvasók emlékezni fognak itt azokról, a' miket e' dolog iránt Rollin, Camppe, Schröder, és kivált Milde írtanak. Mindenek megfontolása, és a' tapasztalás után lehet vallani: hogy, ha az e'féle Darabok érett okossággal választatnak meg, ha a' Tanulók mulatságaiknak aldozativá nem lesznek, azaz, ha azért a' Classisok' essentialis tanulmányaikban hátra nem vettének; ha azokból minden szeretősködés, még a' legártatlanabb, 's törvényesebb szerelm- is, és általán véve minden immorális rolla kimarad; ha a' fiatal Játszók fejér személyek' köntösibe nem öltözködnek, (a' mi hajdan némelly Prantzia Collegiumokban történt, de a' melly dolog' ártalmas következésinek

meggondolása egy érdemes Tanítónak halála' óráján is könny-hullatásokat fartsart-ki, és valóban *abominabilis est coram Deo, qui facit haec. Deut.*); ha azután az illető Tanítók gondoskodnak arról, hogy a' játszó kis királyokat, és bajnokokat az adakozva járó tapsok elne szédítsék, és hennek, nem mondom a' Komédiások' életére való viszketség, de a' Theátrumok' látogatása után vágyó hajlandóság is lobbol ne kapjon; végre pedig, ha ők annak idejében, Quintilianus oktatása szerint, a' scenicus szőejtést, és kézjárást az Orátoréitól megkülönböztetni megtanítatnak: ekkor ugyan lehet, és nagy haszna lehet a' Tanuló Ifjúságra nézve a' Theatromi Játéknak. A' fiatal Játszó, nevnes bátorságot, 's erejében tsemérmes bizodalmat kap, meg szokik a' világosságtól nem félni, 's magát többek előtt mutatni; egy szóval ama' szégyent, melly az ifjú kor ekeességétől, a' szerénységtől, különböz, és ha orvos kezét nem talál, némelly embert holtig gyötör, és sok jó tselckvéstől vissz tart, azon paraszt szégyent mondom, mellynek Plutárchus olly szép ékes beszéddel és igazán javalja kivonadni gyökerét, ha egyszerre nem is, de nagyjában valóban leveti; és a' midőn a' legszebb Poésis' részeit emlékezetébe bévési: nyelvét egyszer's mind bőviti, vastagítja értelmét, nemesíti szívét, és izletét kiváltképpen műveli. Minden említett tekintetek figyelembe vétettek a' Sopronvi Gymnasium belüli Tanítók által. A' Tanulók a' Próbátételekben bizonyították, hogy ezen Gyakorlások a' dolog-szeretést bennnek még inkább nevelték, és a' játszott Darabok, magokban nem nagyok, de moralis foglalatokra nézve ollyanok voltak, hogy azokat akár melly prédikáló-szék-ből is el lehetett volna mondani.

Tiszt. Szárnyai Zoroard, Helybeli Director Ur volt az, kit hazafiúi buzgó-sága, és az Ifjúság eránt viseltető atyáskodó szeretete arra birt: hogy az Oskolai Épülethez ragasztatott, eddig üresen állott, téres Odeumban, a' nélkül, hogy a' Fanulókat leg kisebb segítség-adásra szollította volna, egy díszes Játék-szint állítson. Az első Darab, mellyel az, számos fő, és közép rendű Vendégek jelenlétében megnyitott, volt Plautusnak ama' szép tolláról, és erkölcsi czélatáról ismértes *Captivei*-je, mellyet a' Syntaxisták játszottak. Ebben a' Hegio (Bauer), a' Tyndarus (Szegedy Sándor) a' Philocrates (Zarka Muki) az Aristophontes (Simon Latzi) és a' Parasitus (Klausz.) olly jelesen beszéltek: hogy a' Nézők kétesek maradtak, ezen Ifjakkal korokat felyül-muló Ügyességöket-e, vagy a' Tanítójoknak Prof. Nyuli Urnak Körülök tett fáradságát tsodálják inkább, ki őket így ~~elkésztetni tudta, melly nem tsok hely munka,~~ a' mint ezt tudják a' dologban jártasok:

*Declamare doces, o ferrea pectora,
Vecti.*

Másodszor a' Rhetorok adták Kottzebuenak Das Waldhaus an der Landstrasse czimü, Prof Hofmeyer Ur által ékes deák-ságra fordított, 's csélra alkalmaztatott darabját. Prof. Polgár Innocentius Ur, ki mint a' régi Philosophusok, áfjúsagiban fegyverben az ellenség' homloka előtt szolgált a' Hazának, adatta a' kisebb Oskolabeliek által a' harmadik darabot, *David poenitens* nevezet alatt, melyben

Putz, és Seidel Sopronyi fiakszép elő adásaik által szentes érzésekre indították a' sziveket. Ugyan ebben tizennégy ifjatskák, mint annyi Hyacinthusok, vagy Angyalok, bizonyos Tableaukat mutattak. De a' negyedik Darabot Prof. Horváth Timóth Ur Tanítványai, a' Poéták, magyar nyelven adták, *Salamon' megfogatlattása*, czim alatt, melyben Rosty Vintze, Bohár, és Döry eleven, és magyar tüzzel teli módjokkal annál nagyobb kedvességet nyertek, minthogy hajdani rokon Királyjaink', és függetlenségünk' édes emlékezetét hozták eszünkbe. Végre adatott jeles deáknyelven *Josephus venditus*, egy igen szép és érzékeny Darab, melyben Nitzky Sándor, Siesz, és Vojt méltó applaususokat kaptanak. Szegedy Sándor egy rövid ékes beszéddel befejezte a' mulatságokat. A' Próbutételek után felolvastatott a' Classificatio, Marton Ifjú egy szép Orátiót, Rosty Verseket mondott, ajándékok osztattak a' jobbakkal a' H. Eszterházy Palatinus Fundációjából, osztattak nyomtatott deák Versek-is, melyeket Prof. Horváth Ur készített, és az Ifjúság a' Director Úrtól atyai módon megintetvén sipok' és dobok' harsogásai között elbhotsátott.

E r d é l y.

Fels. Urunk, Thesaurarius Rationum officialis Erdélyi N. Bölöni Domokos György Urat, Hivatalbeli Szorgalmatosságáért, Hivségért, 's Tulajdonaiért, ezen esztendő Augustus 18-dikán költ Kegyelmes Decretumánál fogva méltóztatott 200 Rfkal ezüst és Arany pénzben meg ajándékozni.

Száz forint Conventió's pénzért adtak Váltó czédulában: —

Oct. 5-dikén 249 $\frac{1}{4}$ — 6-dikán 249 $\frac{1}{4}$ — 7-dikén 249 $\frac{1}{4}$ — forintot. 13